

ניצוצי ישראל

חומר לדרוש ולהטפה לחנוכה

אירגון הרבנים דצעירי ישראל

כסלו תשס"ט

ניצוצי ישראל

חומר לדרוש ולהטפה לחנוכה ח"ב

תוכן הענינים

7 שם חנוכה.....

8 הנרות הללו.....

10 טעם שהנס נעשה רק ליום אחד.....

10 הדלקה עושה מצוה.....

11 גזירות היוונים.....

14 שבת, חודש, מילה.....

17 בחצרות קדשך.....

19 סגולות החג.....

אור הגנוז / בנינים זכרים / גאולה / גמר החתימה / חנוך / משיח /
פרנסה / רפואה / תורה / תשובה

22 רמזי חנוכה.....

24 הלל.....

הללו עבדי ה' / רם על כל גוים ה' על השמים כבודו / היים ראה וינס /
יוסף ה' עליכם עליכם ועל בניכם / השמים שמים לה' והארץ נתן לבני
אדם / דלותי ולי יהושע / צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא / אנא ה' כי
אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי / הללו את ה' כל גוים / כי גבר
עלינו חסדו / מן המצר וגו' במרחב / ה' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי /
סבוני גם סבבוני / סבוני כדבורים

קונטרס זה מוקדש

לע"נ אאמו"ר

הרה"ח ר' חיים משה

בן הרה"ח מוהר"ר אליהו ישעיהו הכהן קאהן זצ"ל

נלב"ע כ"ד תמוז תשס"ב לפ"ק

תנצב"ה

שם חנוכה

בטעם שקראו חז"ל לימים אלו **חנוכה** נאמרו כמה ביאורים:

(א) הר"ן בשבת (כא): פי' על שם שחנו כ"ה לחודש.

המהרש"א הבין שחנו לשון שביתה ממלאכה, והקשה שמה חנייה היה כאן הלא ימים אלו מותרים בהלכה ולא נקבעו ליו"ט רק להודות ולהלל.

והחיד"א בספרו פתח עינים לשבת שם, פי' כוונת הר"ן שקראו חנוכה על שם שחנו בבתיים ושקטו ממלחמה, ומביא שכן כתב הלבוש בסי' תר"ע ס"א וז"ל וקראום חנוכה שתי תיבות חנו בכ"ה, ולשון חנו משמע שחנו מנסיעתם במלחמה מלשון ויסעו ויחנו, ולא מלשון שביתה ממלאכה, ולכך מותרים הם במלאכה עכ"ל.

(ועי' בב"ח שם בשם המהרי"ל דקבלה בידינו, שאין לאדם לעשות מלאכה בשעה שהנרות דולקים בחנוכה כו', ונראה קצת רא"י לזה מזה שקראו לימים אלו "חנוכה" לומר חנו בכ"ה, דאי אין איסור מאי חנייה שייך כאן כו').

(ב) במחזור ויטרי (סימן רל"ט) כתב שחנוכה מלשון חן שמצאו חן בכ"ה בכסלו בעיני ה' ועשה לנו נסים ונפלאות.

(ג) המהרש"א ביאר שנקראו ימים אלו חנוכה על שם חנוכת המזבח שנחרב ע"י היוונים ובנאוה החשמונאים, כדאיתא בגמ' בית חשמונאי גנזו אבני מזבח ששקצו אנשי יון למזבח. והוצרכו לבנות מזבח חדש. ובשבלי הלקט מוסיף ששם חנוכה על שם שנתחנך הבית והוכשר לעבודה שהיוונים טמאו את ההיכל העזרות והמקדש וכל כליו, וכשגברו חשמונאים טהרו את הכל ועשו חנוכה כמו שעשה משה בתחילת חינוך לעבודה.

(ד) גמר בנין המשכן בכסלו - המהרש"א גם ביאר שם חנוכה על פי המדרש (פסיקתא רבתי) שמלאכת המשכן נגמרה בכ"ה בכסלו ולא

חנכה עד ניסן שבו נולדו האבות, והקב"ה שילם לו בימי מתתיהו, והיינו כדלעיל ביום חינוך המזבח של מתתיהו.

ה) היעב"ץ בספרו מור וקציעה (סי' תר"ע) כתב "נראה לי דבר חדש בעז"ה, נקרא ימים אלו חנוכה על שם חינוך ההיכל של בית שני שהיה בזמן הזה בכ"ה כסלו בימי חגי הנביא, ככתוב בנבואתו (חגי ב-יח) "בעשרים וארבע לתשיעי" שהוא כסלו הוסד ולמחרתו בליל כ"ה חנוכה בהקרבה והדלקה, שאין מחנכין המנורה אלא בין הערבים, ועל שם חנוכת הבית השני נקראים ימי נס הנרות שאירעו באותו זמן **חנוכה**".

ויש מזה סעד גדול למה שנהגו לעשות סעודות ולהרבות קצת בשמחה.

ובזה גם מיושב קושיית הבית יוסף, שעשו יום ראשון לזכרון לכבוד ההיכל שהלדיקו בו בתחילת בית שני.

ו) חינוך בית שלישי - בספר כד הקמח לרבינו בחיי (ערך נר חנוכה) כי יש להתבונן בשם חנוכה שנגזר מלשון חינוך לפי שהוא רומז לזמן משיח שאנו עתידים לחנך בית המקדש.

הנרות הללו

א) הנרות הללו - צריך להבין מה שאומרים אף ביום ראשון הנרות לשון רבים (משא"כ הברכה אומרים להדליק נר בלשון יחיד אף שמוסיפין נר בכל יום, עיי' פמ"ג או"ח סי' רס"ג באשל אברהם סקי"א) - ויש לפרש על פי מה שמבואר בספר קדושת לוי דבכל נר שמדליקין למטה נתעורר נר למעלה והיינו נרות לשון רבים.

ובזה יש להבין מה שאומרים נוסח זה אחר ההדלקה, היפך משאר מצוות שאומרים כוונת וטעם המצוה קודם עשיית המצוה, כמו שאומרים יהי רצון קודם הנחת ציצית ותפילין, ואפשר שע"י אמירה זו מעוררין שידליק אור גם למעלה - ועל כן אומרים הנרות הללו **קודם** הם, והנה בגמ' שבת (כב.) מתמה וכי נר קדושה יש בו, וי"ל דקאי אנר שלמעלה.

(ויגד יעקב)

ב) על ידי כהניך הקדושים - כבר דקדקו המפרשים מאי נפקא מינה שנעשה ע"י כהנים ומה לנו להזכיר על ידי מי נעשו הנסים הללו. ובסי' קדושת אליעזר להאדמו"ר מסקולען זצ"ל, מסביר שעל זה צריכים ליתן שבח והודי' מיוחד להשי"ת שנצחון ונס חנוכה שעיקר המלחמה לא היה בסוס ורכב, כי עיקר המלחמה היה שהיוונים רצו להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, וחוף מנס של מסרת גבורים ביד חלשים, רבים ביד מעטים כו', אנו מודים ומשבחים שהשלוחים היו צדיקים כהנים קדושים שעמדו בראש המערכה והם המשיכו התכלית של הנסים הללו להחזיר את האור התורה בבני ישראל ולהרים קרן התורה.

ג) ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים - במדרש איתא אמר הקב"ה ליעקב אתה מסרת את נפשך בשביל פכים קטנים חייך אני משלם לבניך שתעשה להם נס גדול בימי חשמונאים ע"י פכים קטנים ע"כ. ובספר קרן לדוד מסביר השייכות עפ"י מה שאמרו חז"ל עה"כ ויותר יעקב לבדו ששכח פכים קטנים ותמוה מ"ש פכים קטנים דוקא, ואפשר לומר כי כבר אמר הכתוב וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי וגו' והאבן הזאת אשר שמתה מצבה יהיה בית אלקים וגו', ולא מצינו שעשה בית ה', רק ויצב יעקב מצבה ויסך שמן וגו', רק כשחזר יעקב מבית לבן רצה לקיים נדרו והוצרך לשמן ויין טהור והן הפכים קטנים ששמרם בטהרה ולא נתן לשומר רק הביאן בידו כל הדרך וכששכחן חזר בעצמו ומסר נפשו עליהם ובשביל שמסר נפשו לשמרון בטהרה נעשה נס לבניו בימי חשמונאים בשמן טהור. וזהו מאמר הפייט "ומנותר קנקנים", דקאי על יעקב אבינו ע"ה, והיינו הפכים שחזר יעקב בשבילם, "נעשה נס לשושנים" וקבעו בני בינה שיר ורננים.

טעם שהנס נעשה רק ליום אחד

א) הדברי יואל האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל שואל שיש להבין אם ה' עשה להם נס כל כך גדול כזה להציל פך אחד של שמן, מדוע נעשה הנס באופן שהיה בפך שמן רק ליום אחד, ובשביל זה הוזקקו לעוד נסים על שאר הימים, הלא הקב"ה היה יכול לעשות נס להציל פך שהיה בו שמן להדליק לכל שמנה ימים ולא יצטרכו לעוד נסים אחרים.

ויש לפרש על פי הידוע שכל אותם הנסים והישועות שנעשו לאבותינו ביים ההם נמשכים לדורות עולם, וחוזרים ומתעוררים גם בזמן הזה, ולכן כיון שרצה ה' להטיב עמנו באחרית הימים רצה לעשות כמה מיני נסים וישועות כדי שיהא כולם נמשכים לדורות, פעם שלא יראו הרשעים את מה שמונח לפניהם, ופעם שתכנס הברכה במעשה ידיהם.

ומזה ששמר ה' את הפך הזה שלא יראוה היוונים, ראייה גדולה שהשגחת ה' על עמו הוא לא רק בשעה שעוזר להם ע"י ישועה גלויה לעין כל, אלא גם בשעת צרתם וכשסובלים רדיפות גדולות מהרשעים וההסתר גדול ומתחילים לייאש ולחשוב שבגלל עונותינו הסיר ה' השגחתו מעלינו גם אז משגיח ה' עלינו.

וזהו שאנו אומרים בעל הנסים ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת **צרתם** שמלבד הנסים שעשה להם בזמן הישועה עוד זאת עשה עמהם גם בעת צרתם והשאיר להם פך שמן טהור.

הדלקה עושה מצוה (שבת כב:)

א) כשאדם מישראל מקיים מצוה כראוי לשם ה', הוא גורם שנשמתו תאיר בהארה עליונה, כי המצוה היא רצון הבורא, וכשעושים מצוה, בשעת עשייתה מתקשרים עם הבורא ית', ובזה גורמים להמשיך הארה

מן שמים על נשמתו, נר ה' נשמת אדם, והנשמה עצמה היא האור, רק ע"י מעשים לא טובים גורמים לכבות הנר, וכשמקיימים מצוה כראוי מדליקים את הנשמה, וזהו הפי' **הדלקה**, איך זוכים להדליק את נר ה' נשמת האדם - **עושה מצוה**, כשעושים המצוה כראוי.

ובדרך אחר יש להסביר **שהדלקה** היינו ההתלהבות שיש לאדם בעת קיום מצוה - **עושה מצוה**, הוא התיקון להעלות המצוה למקומה הנכון.

(האדמו"ר ר' אברהם יעקב מסדיגורא)

ב) הבית ישראל זצ"ל האדמו"ר מגור אמר כי המצוה היא להדליק את אור החנוכה גם בקרב אחרים לעורר אותם ולהשפיע עליהם קדושת חנוכה, והיינו פי' **הדלקה** עושה מצוה, - **ולא הנחה**, לשמור את אורות החנוכה מונחים וחתומים אצלך בקרבך **עושה המצוה**.

גזירות היוונים

ידוע ומפורסם לכל מדרש חז"ל (ממגילת אנטיוכס ומעשה חנוכה) כי גזרו היוונים ג' גזירות על ישראל לבטל מהם שמירת שבת חודש ומילה וע"י להלך כמה הסברים למה דוקא ג' מצוות אלו.

ובספר ממלכת כהנים להרב משה חיים לייטער שליט"א מנה עוד כמה גזירות שגזרו היוונים על ישראל.

נוסח על הנסים שאומרים ולהעבירם מחוקי רצונך ולא חוקי רצונך משמע שגזרו על כמה מצוות ולא על כולם, והנה בפרקי דרבי אליעזר פרק כ"ח כתוב חשיכה זו יון שהחשיכה את ישראל **מכל** מצות שבתורה.

ואולי יל"פ שגזרו על כמה מצוות שהם מיסודי הדת וכאילו גזרו על כל המצוות, או שמתחלה גזרו על מקצת המצוות ולבסוף על כולם.

ותכלית גזירות היוונים היה לנתק עם ישראל מה' ולגרום שה' יסלק השגחתו מעליהם ח"ו, וממילא יצליחו היוונים להשמידם.

ואלו הן מהמצוות, ועוד גזירות שגזרו עליהם:

(א) שבת

(ב) חודש, והכוונה:

א. לראש חודש שלא יקדשו ב"ד החודש (ועיי לקמן הטעם).

ב. שגזרו לבטל קרבן מוסף של ראש חודש כיון ששעיר ר"ח מכפר עונות (עיי שבועות ט).

ג. הכוונה לכל המועדים הנקבעים ע"י קביעות החודש.

ד. ביטול איסור מלאכה של ר"ח.

(ג) מילה

(ד) כל מי שיש לו שור יחוקק על קרנו שאין לו חלק באלקי ישראל, וכן גזרו שיחקקו כך על דלתות בתיהם.

(ה) שלא להזכיר שם שמים על פיהם.

(ו) שכל מי שנושא אשה תבעל להגמון תחלה ואח"כ תחזור לבעלה.

(ז) גזרו על פרו ורבו וגזרו שהנשים לא יטבלו מנדותן.

(ח) לבטל תמיד של שחר ושל בין הערבים, והעמידו עבודה זרה במקדש.

(ט) גזרו לבטל הדלקת המנורה בבית המקדש.

י) גזרו לבטל חג הסוכות (ובמדרש חנוכה איתא, אמר הקב"ה חשבתם לעקור שמנה ימי החג הנני מביא עליכם חג של שמנה ימים, ובזה גם מתורץ קושיית הבית יוסף למה תקנו ח' ימים).

יא) שלא יעסקו בתורה.

יב) גזרו לאכול חזיר (איסור אכילת חזיר הוא חוק כמו שכי' רש"י בפי' תולדות (כו, ה) והיינו "מחוקי רצונך").

יג) שלא יעשו בריח או מסגר לפתח ביתם, והעובר על זה ידקר בחרב.

יד) שיעבדו עבודה זרה.

*

ובספר ממלכת כהנים מביא שהרבה מפרטי המצות בחנוכה נתקנו כנגד הגזירות.

א) ח' ימים של חנוכה, שרצו לבטל מהם סוכות ושמיני עצרת ומה שרצו לבטל מילה שהיא בשמיני.

ב) החיד"א כי חנוכה תמיד חל בשבת וראש חודש כנגד מה שרצו לבטלם.

ג) גם נשים חייבות במצוות נר חנוכה, כי אף הן היו בגזרה של תבעל להגמון תחלה.

ד) מדליקין נרות נגד מה שרצו לבטל מהם מצות הדלקת מנורה במקדש.

ה) מדליקין נרות על פתח הבית נגד מה שרצו שיכתבו על פתח בתיהם כי אין להם חלק בה', וכן מה שגזרו עליהם לעקור פתח דלתותיהם.

ו) אומרים הלל נגד מה שרצו לבטלם מהזכרת ה'.

שבת, חודש, מילה

ידוע מה שמובא במגילת אנטיוכוס שגזרו היוונים על ישראל לבטל שלש מצוות: שבת, חודש, ומילה, ונאמרו בזה כמה הסברים:

א) השפת אמת (חנוכה תרמ"ז) מבאר כי בשלש מצוות אלו ניכר ההבדל בין ישראל לעמים בכל הבחינות: עולם, שנה, נפש.

ומבאר הענין בספר אור גדליהו, כי היוונים לא התנגדו לחכמת התורה (והלא הם תרגמו את התורה ליונית), רק אמרו שאין קדושה בתורה, רק חכמה וידיעה בעלמא. וכן אמרו שאין קדושת הגוף מיועדת לישראל, ואין בו שינוי בעצם מגוף יוני. ואמרו שכחות הגוף צריכים לשכלל וליפות הגוף ולעשות כל מיני הנאות לגוף, וזהו ההיפך מקדושת הברית בישראל שבא לצמצם הנאת הגוף ולמעט תאוותיו. ורצו לבטל ברית מילה שגוף ישראל הוא למעלה מגוף עכו"ם. וזהו ההבדל בבחינת **נפש**.

ההבדל בבחינת **שנה** הוא בענין קידוש החודש, ואף שבפשטות נראה שזהו רק שבת דין מסדרין סדר החדשים, אבל יש בזה ענין גבוה שהזמן מסור לכלל ישראל, ושהם הבעלים על הזמן, כדכתיב החודש הזה לכם, וכמו שאמרו בירושלמי כתובות (פ"א ה"ב) שבתולה קודם ג' שנים בתוליה חוזרין ואחר ג' אין בתוליה חוזרין, אבל אם ב"ד עיברו השנה אז חוזרים. והיינו שהקב"ה כביכול מסר הזמן לבית דין, וכל הנהגת העולם וסדר הטבע יהיה תלוי בקביעת ב"ד. והזמן יתנהג כפי שהם יקבעו.

וזה רצו היוונים לבטל, שיהא ניכר בבחינת שנה שישראל מובדלים משאר האומות ושיש להם סדר מיוחד למעלה מהטבע.

ושבת הוא בבחינת **עולם**, שבסדר בריאת העולם היה סדר של ששת ימי המעשה שהוא סדר הנהגת הטבע, ושבת הוא למעלה מסדר הטבע, מעין עולם הבא. ושבת שייך רק לישראל, וגוי ששבת חייב מיתה, ורצו היוונים לבטל הבדל זה.

וג' מצוות אלו נקראים אות, שבת אות היא לעולם, ברית מילה אות ברית קודש, ואצל חודש כתיב לאותות ולמועדים. והפירוש באות הוא שמורה התקרבות בני ישראל להשייית, ועיי ג' אותות אלו נתברר ההבדל בין ישראל לעמים, ושהם דבוקים בסדר למעלה מסדר הטבע.

ב) בספר נתיבות שלום מבאר מה שגזרו דווקא על ג' מצוות אלו, כי כשבא אויב לכבוש עיר או מדינה, הוא מבקש להשתלט בעיקר על המבצרים, כי עיקר כח המדינה מתרכזת במבצריה - וג' ענינים אלו שבת חודש מילה, הם המבצרים ומקור כחו של עם ישראל. השרש לג' אלו הם האמונה, שהיא הכח של היהדות. ובאמונה יש ב' חלקים, האחד אמונת ה' שהבורא יתברך בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה עושה ויעשה לכל המעשים, וזה נכלל בתיבת **אנכי ה'** שבדבור ראשון של עשרת הדברות - והחלק השני הוא כי חלק ה' עמו, שישראל עם העם הנבחר לה', והוא יתברך מתנהג עמהם למעלה מן הטבע. וזה נכלל בתיבת **אלקיך** שבדבור ראשון של עשרת הדברות. והיוונים בקשו לעקור את האמונה מישראל - שאין לכם **חלק באלקי ישראל**.

וג' ענינים אלו שרשם הם אמונה בבי החלקים, אמונת ה' ואמונת כי חלק ה' עמו:

מילה - מורה על בהירות האמונה של יהודי עד שהוא שופך דם על אמונתו, וגם שהוא אות ברית בין הקב"ה לישראל, אות שיהודי הוא חלק אלוקי ממעל, ושייך ללגיונו של מלך.

שבת - הוא יסוד האמונה, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת וינפש, וגם אות על הקשר בין ישראל להקב"ה כמ"ש ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם.

וחודש - נמי כתיב בה, עתידין ישראל להתחדש כמותה, וקשורים הם בהקב"ה, ומכח זה עתידים להתחדש.

ג) בספר צרור החיים לרבינו חיים בר שמואל מתלמידי הרשב"א, כי הסבר כי גזרו להעבירם מדתם דווקא בג' מצוות אלו, שהם מביאים

שפע לישראל ומקיימין אותן - שבת יש בו ברכה כמו שאומרים בתפלה וברכתו מכל הימים [ועי' בזוה"ק (ח"ב סג): כלן שתין יומין מיניה מתברכאן], - ובמילה כתיב (ירמ"י לג, לה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת, - ובקידוש החודש יש בו שפע שהחודש מתחדשת, וגזרו עליהם להמנע מהם השפע.

ד) בספר משמרת אלעזר חלק אורה ושמחה מביא שהגאון חיד"א כתב שנעשה הנס במנורה שדלקה שמונה ימים, לפי שאמרו חז"ל (ר"ה י"ט) שרצו היונים לבטל מהם שלושה מצוות, חודש שבת ומילה, ולזה דלקה המנורה בר"ח טבת, ואין שמונה בלא שבת, וגם רמז ליום השמיני משום מילה. לכן בשמונה ימים שדלקה המנורה הי' רמז הישועה מכל שלושה מצוות שרצו לבטל מהם.

ועדיין אינו מובן למה דוקא במנורה נעשה הסימן. ואני אמרתי, כי בשלושה מצוות הללו מסרו ישראל נפשם בנרות ואור, לכך עשה הקב"ה הנס באור, להורות חשיבותם בעיניו במה שמסרו נפשם על המצוות. כי לכאורה אינו מובן, האיך הי' אפשר להם לגזור על החודש, הלא קידוש החודש תלוי בדיבור אחד, שהב"ד אומר מקודש, והאיך אפשר להם לידע זאת. אמנם אמרו חז"ל (ביצה ה') כי כשקדשו ב"ד את החודש, היו רגילים להצית אש בהרים לסימן שנתקדש החודש, והיו משיאין משואות, ועי"ז ידעו שקדשו ב"ד את החודש. והנה הגם שהמצוה אינה תלוי' במשואות אלו, אעפ"כ מסרו נפשם גם על ענף מהמצוות, וזה הי' חשוב בעיני הקב"ה.

וכן שבת איך ידעו שהם שומרים את השבת, הלא אם לא יעשו מלאכה זה אינו ראוי עוד ששומרים את השבת, כי כמה בטלני איכא בשוקי. ועיין פסחים (נ"א) שאמרו שאין שייך בדבר שהוא בשב ואל תעשה, שאל ישנה ממנהג המקום, מטעם זה, כי כמה בטלני איכא בשוקי. אמנם מצוה להדליק נרות הרבה בלילי שבתות, והגם שאין זה עיקר המצוה, מסרו נפשם על זה.

וכן גבי מילה, מבואר בש"ס שרגילין להרבות בנרות, וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין ל"ב) אור הנר ישוע הבן. והנה שם בודאי הי' אפשר

להם להסתיר ולומר כי נולד מהול, אבל הם מסרו נפשם גם על זה להרבות בנרות ביום המילה.

ולפי שמסרו נפשם בשלושה מצוות הללו בנרות, עשה הקב"ה הנס בנרות שדלקו שמונה ימים, להראות להם כי חביב בעיניו ית"ש מה שמסרו נפשם על המצוות.

בחצרות קדשך

א) והדליקו נרות בחצרות קדשך. בספר זרע יעקב על מס' שבת הקשה דהדלקת מנורה היתה בפנים ההיכל ולא בחצר ומה טעם אומרים והדליקו נרות בחצרות קדשך (ושינו מלשון מדביר קדשך והיכלך).

והחתם סופר בדרשותיו פירש על פי הרמב"ם בפ"ט מהלכות ביאת מקדש ה"ז דהדלקת נרות כשרים בזר ואם היטיב הכהן את הנרות והוציאן בחוץ מותר לזר להדליקן ובס' עץ חיים (פ' בהעלתך) הק' עליו הלא הדלקה צריכה להיות במקומה וכי ליישב שזה שהמנורה צריך להיות בפנים נוכח השלחן ומעכב זהו בנוגע למצות בנין בית המקדש אבל כשמדליקין בחוץ אף כשתשאר הנרות בחוץ מקיימין מצות הדלקה.

וכי החתם סופר ז"ל דנראה לומר דבאותה שעה היה ההיכל מלא גילולים עד שפינו את היכלך וטהרו מקדשך והדליקו את המנורה בחוץ בחצרות קדשך היינו העזרה, ובזה נתפרסם הנס כי אז כל ישראל ראו את הנרות דולקים שמונה ימים רצופים - דאילו היתה המנורה בהיכל במקומה רק הכהנים היו רואים את הנס, אבל בחצרות קדשך התפרסם הנס - ולכן תקנו להדליק בפתחי החצרות.

ובזה גם מיישב החתם סופר ז"ל את קושיית הבית יוסף הידוע איזה נס היה ביום הראשון.

כי ידוע שלהדליק במקום שהרוח נושבת בו צריך שמן בכמות גדולה יותר מכשמדליק במקום סגור שאין הרוח נושבת, והנה בפך לא היה אלא כשיעור הדלקה לילה אחד כשמדליקים בפנים ולא מספיק לשיעור הדרוש להדליק בחוץ ובכל זאת כשהדליקו בחצרות קדשך דלק ביום ראשון כל הלילה וגם בכך היה נס.

ובזה יובן היטב הלשון והדליקו נרות בחצרות קדשך ולא בפנים ולכן קבעו **שמונת** ימי חנוכה ולא שבעה שהרי גם ביום ראשון היה נס.

ב) הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א בספרו טעמא דקרא פירש שכיון שהיו טמאים לא רצו להשהות הטומאה במקדש, דהלכה היא שטומאה דחוויה בציבור ולא הותרה, וכמה שאפשר למעט ממעטים - על כן הוציאו את המנורה לחוץ ושם הדליקוהו (דכשר באופן זה כדברי הרמב"ם הנ"ל), ואח"כ הכניסו אותה דלוקה וזהו שאומרים **והדליקו** נרות בחצרות קדשך.

ג) בספר כמוצא שלל רב מביא תירוצו של הגאון רבי צבי הירש חריף ז"ל, כי ידוע קושיית הרא"ם בביאורו לסמ"ג שאם הכהנים היו טמאים הרי טמאו את השמן בשעת ההדלקה, ומתרץ שהדליקו על ידי פשוטי כלי עץ ארוך.

נמצא לפי זה שלא נכנסו למקדש אלא עמדו מחוץ לעזרה והדליקו מרחוק ע"י פשוטי כלי עץ ארוך, וזהו והדליקו בחצרות קדשך, כשעמדו בחצר הדליקו בפנים.

סגולות החג

א אור הגנוז - בשפת אמת כ' על ידי הנרות יכולין למצוא הארה הגנוזה בימים אלו, שזה ענין המצוות להאיר למצא על ידיהן אור הגנוז בעולם הזה.

הבני יששכר (מאמרי חודש כסלו טבת, מאמר ב' אות י"ב) מביא משם הרוקח ז"ל, אשר דבריו מקובלים מאליהו ז"ל, ומהמהר"ל מפראג, אשר דבריו נאמרו ברוה"ק, ומהרה"ק רבי פנחס מקארעץ זצ"ל, שהארת אור חנוכה הוא מבחינת אור הגנוז. ועל ידה אנחנו יכולין להביט בתורה אשר האור גנוז בה (עי' בס' דגל מחנה אפרים פ' בראשית).

ובס' אמרי פנחס מהרה"ק מקארעץ זצ"ל מביא שאיתא במנהגים להדליק בשבת ל"ו נרות כנגד ל"ו שעות ששימש אור הגנוז הראשון, שאדם הראשון נברא בערב שבת ויש י"ב שעות מע"ש וכ"ד שעות משבת קודש, ואח"כ גנוז. ואמר שזהו האור של הל"ו מסכתות, ול"ו נרות דחנוכה, וכשנתגלה האור נעשה נס. ולזה בימי החשמונאים רצו לעקור התורה, והתורה אור, לכך היה הנס באור.

ב בנים זכרים - בס' עטרת ישועה כ', נודע שעל ידי מצות נר חנוכה זוכין לבנים זכרים, כמו שאמרו חז"ל (שבת כג:): הרגיל בנר הוויין ליה בנים זכרים.

ובס' דברות חיים מביא רמז נאה עה"כ (בראשית טו, ה) ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה, וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם ויאמר לו כה יהיה זרעך. דמכאן רמז מן התורה למצות נר חנוכה - ויוצא אותו החוצה רמז שמצותה להניח על פתח ביתו מבחוץ, - ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים שמצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, ואח"כ מתחיל צאת הכוכבים, - אם תוכל לספור אותם רמז לשיטת ב"ה שיהיה מוסיף והולך, - ויאמר ל"ו כ"ה, אם יהיה זהיר בל"ו נרות חנוכה המתחילין בכ"ה כסלו, אז יהיה זרעך, שיזכה לבנים תלמידי חכמים כגמי הנ"ל.

ובספה"ק בני יששכר כ' שמרגלא בפומייהו דרבנן רבותינו כת הקודמים, שבחנוכה יש מקום לעורר פקידת עקרים ועקרות כעין ר"ה.

ג) גאולה - בשפת אמת כ' שנקבעה מצות נר חנוכה אצל הפתח לרמז כי ימי חנוכה הם פתח לגאולה השלימה שתהיה במהרה בימינו.

וכן כ' בספה"ק זרע קודש, כי ע"י שאנו זוכרין נס חנוכה ומדליקין נרות, אנו ממשיכין גאולה העתידה.

ד) גמר החתימה - מובא בכמה ספרי חסידות, כי גמר החתימה מיום הכפורים נמשך עד זאת חנוכה, ורמז נתנו (ס' צמח צדיק) תשב אנוש עד דכ"א, דכ"א בגימטריא כ"ה, היינו כ"ה כסלו, [ועוד כי מיום הכפורים עד חנוכה ע"ד ימים ע"ד דכ"א]. ובס' מאמר מרדכי כ' כי חנוכה ר"ת ניעשה וינגמר חתימת כ"ל הישנה.

ה) חנוך - בס' עבודת ישראל כ' שענין חנוכה הוא על שם הכתוב חנוך לנער על פי דרכו, כי בחנוכה יכול כל אדם אפילו מי שבמדרגת נער, לחנוך אותו לעבודת ה'. ובס' פרי צדיק ג"כ כ' שהוא התחלה מה שהאדם מתחיל לחנך עצמו, ומזה נשאר קבוע לעולם עד שירגיל עצמו בתשוקה וברצון.

ו) משיח - בס' מאור עינים כ' שחנוכה הוא זמן של ערכתי נר למשיחי (תהלים קלב, יז).

ז) פרנסה - בס' ערוגת הבשם כ' על דרך כי באור פניך נתת לנו תורת חיים ואהבת חסד וצדקה וברכה ורחמים וחיים ושלוש וכל טוב, ר"ת של עימד ישראל ציריכין פרנסה (עי' ברכות ג:). הוא בגימטריא נ"ר, וגם הכתוב כי למחיה שלחנ"י ר"ת ליהדליק נר חינוכה שימונת ימים.

ח) רפואה - בס' תורת אבות כ' בשם מרן הר"מ מקוברין זצ"ל, שאמר כי הזקוק לרפואה יכול לפעול בחנוכה. ובס' אמרי נועם כ' רמז כי "מלך רופא נאמן" בגימטריא "להדליק נר חנוכה", כי חנוכה הוא זמן המשכת רפואה.

ט) תורה - מבואר בספרים הק', כי נר מצוה ותורה אור, שהוא זמן מסוגל ללימוד התורה, ע"י בשל"ה הק' (מס' תמיד פ' דרך חיים ותוכחת מוסר אות קנ"ב) שכי תוכחת מוסר לחנוכה, יחשוב שעקרן נתקן להלל ולהודות להשי"ת על כי היוונים חשבו לבטל תורה ומצוות, אם כן הימים הק' האלה ראויים ביותר להתמדת תורה מבשאר הימים, כי תלמוד תורה כנגד כולם.

ועיין מש"כ בספה"ק קדושת לוי דרושים לחנוכה.

ובס' מגן אברהם כ' כשם שחג השבועות הוא זמן קבלת תורה שבכתב, כן בחנוכה הוא זמן קבלת סודות התורה.

י) תשובה - החידושי הרי"ם זצ"ל כ', חנוכה טוב לתשובה, יען שתשובה קדמה לעולם, ומי שהוא מוטבע בעולם קשה לו לעשות תשובה, שהוא מחוץ לטבע העולם, וחנוכה בעת הארת הנס הריהו יכול להגיע לתשובה.

ובס' פרי צדיק כ' שבכל שנה בחנוכה הזמן שיכול כל אדם לזכות לתקן מעשיו שיהיו נחשבין כזכויות, שאם יפתח פתח אחד של תשובה כחודה של מחט בהתעוררות מצדו, השי"ת מוכן לעזרו שיעשה תשובה שלמה המהפך זדונות לזכויות.

רמזי חנוכה

א) מובא במדרש שכשעלה אנטיוכוס הרשע על ירושלים גזר לבטל מבני ישראל שלש מצות: חדש, שבת, מילה, ועל ידי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול ובניו בטלה הגזירה.

ורמז לזה "בימי מתתיהו בן יוחנן" בגימטריא שבת חדש מילה.

(אלה הם מועדי)

ב) המנהג לומר בחנוכה מזמור שיר חנוכת הבית לדוד, ומרומז בר"ת מ'זמור ש'יר ח'נוכת - מ'ילה ש'בת ח'דש.

(שפת הים)

ג) ברמב"ם הל' חנוכה (פ"ג ה"ג) כ': ומפני זה התקינו חכמים שבאותו דור שיהיו שמונת ימים האלו... ימי שמחה והלל וכו', ע"כ. וגם זה מרומז בר"ת מ'זמור ש'יר ח'נוכת ה'בית - ר"ת שמח"ה.

(שפת הים)

ד) במלת **חנוכה** יש כמה רמזים נאים: ומוח"ז הגאון רבי יוסף חיים זוננענפעלד זצ"ל רבה של ירושלים כתב:

חשמונאים נלחמו ונצחו כל היונים

חלוצים נזדרזו והחזירו כבוד המקדש

חושים נכנסו ופינו כלי המקדש

חביבים נמצאו ובקרקע כד השמן

חתום נמצא ובטבעת כהן הגדול

חיבתם נגלית והספיק כל השמנה

חכמים נמנו וקבעו כסלו הבאה

ח' נרות ולגמור כל ההלל

ה) ובמילת שמן נמצאו רמזים הרבה בספרים (מובא כמה מהם בס' אלה הם מועדי):

שלמים מסרו נפשם - זכר שמסרו עצמם על קידוש ה'.

נצח מצוות שלמה - רמז לגי מצוות שגזרו היוונים ושמרום בני ישראל.

שמן זית נבחר - שמן זית הוא הראוי והמהודר ביותר להדלקה, שבו נעשה הנס.

שמנה נרות מדליקים.

מניח שמש נוסף.

מצד שמאל נדלקים - מדליקים משמאל לימין.

שימנעו נשים ממלאכה - נהגו הנשים להימנע ממלאכה בעוד הנרות דולקות.

הלל

א) הללו עבדי ה' - החפץ חיים זצ"ל כותב (בשם עולם ח"א פ"י) שלא לחנם קראה אותנו התורה בשם עבדים, כמ"ש עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים (ויקרא כה, מב), להורות דכמו עבדי המלך בכל מקום שהם באים, הם מודיעים שהם עבדיו ולא יתביישו בזה כלל, כן איש ישראל בעבודת השי"ת שהוא מלך מלכי המלכים, בודאי צריך להתכבד שזכה לשרתו ולעשות רצונו ולא להתבייש ח"ו.

ב) והשפת אמת מבאר למה המהללים את ה' נקראים עבדי ה', כי ההלל כולל את כל הגאולות והמאורעות של עם ישראל אף אלו שנראו לעתים שאינם טובים, אך בראיה כוללת רואים שהכל לטובה ולכן קרויים עבדי ה' כי רק עבד ה' מקבל את עבודתו בכל תנאי ומצב - ובזה מבואר המשך הכתוב ממזרח שמש - בין בימי עליה (כשמש) ובין בימי ירידה - עד מבואו בכולם מהולל שם ה'.

ג) רם על כל גוים ה' על השמים כבודו - הרבה מפרשים קדמונים ואחרונים פירשו הפסוק כי אמנם כן שרם על כל גוים ה' - גם הגוים מאמינים בה' ובמציאות הבורא אך אמונתם היא כי גילוי כבודו הוא על השמים, אבל ההשגחה בארץ מסר לידי כחות טבעיים אך מי כה' אלקינו - אנו בני ישראל מאמינים שהמגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ, שהשגחתו יתברך הוא גם על בריותיו השפלים בארץ.

ד) מה לך הים - לכאורה היה צריך ליכתב מה לך הים כי נסת בלשון עבר, ולמה כתוב כי תנוס בלשון עתיד - ומבאר הרה"ק השר שלום מבעלז זצ"ל, שכמו בעבר נס הים מפני ישראל כן יהיה תמיד שכל הגלים הקשים העומדים כנגד ישראל ינוסו לבסוף מפניהם, ומים רבים, המים העזים, לא יוכלו לכבות את האהבה - ולמה - מלפני אדון חולי ארץ - הקב"ה ברא את העולם בשביל ישראל, לכן ישברו לפניהם כל הגלים.

ה) הים ראה וינס - מצבנו דומה היום לזה שבו היו ישראל בעמדם על הים סוף, מצרים רודף מצד אחד, מצד שני הים, ומצד שלישי נחשים ועקרבים (עי' במדרש רבה בשלח פכ"א סימן ה').

והיום: סעודי, ירדן, סוריי ועירק.

אז: ויצעקו בני ישראל אל ה', והנה "תפול עליהם אימתה ופחד", וישראל המשיך אז להמטרה, תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידיך - והלא הקב"ה היה יכול להוליכם למטרה זו בדרך יותר קצרה ויותר נוחה "דרך ארץ פלשתים", ומדוע - "כי קרוב הוא", ופי' כי בני ישראל עם קרובו הוא, לכן הוא מוליך אותם בדרך מיוחד בדרך מלא נסים ונפלאות, וכן גם עתה אנו מובלים בדרך מלא חתחתים, וגם נסים ונפלאות, אל המטרה, תביאמו ותטעמו וגוי' מקדש ה' וגוי', אבל בהוספה "ה' ימלוך לעולם ועד", כי הגאולה העתידה תהיה שלימה וסופית.

(אהלי יעקב להאדמו"ר רבי יעקב מהוסיאטין זצ"ל)

ו) הים ראה וינס - במדרש תהלים (קיי"ד) איתא מה ראה, ראה ארונו של יוסף יורד לים, אמר הקב"ה ינוס הים מפני הנס מן העבירה שנאמר וינס החוצה, אף הים נס מפניו שנאמר הים ראה וינס.

בענין נסיונו של יוסף מצינו מחלוקת בגמ' סוטה (לו:): ויבא הביתה לעשות מלאכתו, רב ושמואל, חד אמר לעשות מלאכתו ממש, וחד אמר לעשות צרכיו נכנס, באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון, אמר לו - יוסף, עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם, רצונך שימחה שמך מביניהם?

כותב הגאון מורנו רבי יוסף חיים זוננענפעלד זצ"ל רבה של ירושלים, שיש מכאן לימוד נפלא - שאין לו לאדם למדוד את עצמו ביחס לסביבתו ויאמר בלבו - צדיק וישר אנכי בהשוואה אל סביבותי, כי אם יוסף הצדיק היה עושה השוואה דומה בינו לבין יתר אחיו, עלול היה להורות היתר לנפשו, הרי יוסף היה אז נער בן זקונים, אשר גונב מבית אביו, ושכן לבדו בארץ מצרים שטופת התאוה והזימה, בוודאי היה נחשב קרוב לאונס - מנין שאב עוז בנפשו להבין כי אם לא יעמוד בנסיון ימחה שמו מאדני האפוד, - ובדיוק לצורך זה נראתה לו דמות דיוקנו של אביו - לומר לו שאין כאן שום הוראת אונס והיתר, כי אין מעמדך נמדד כלפי הסביבה, מעמדך ומקומם נמדד לפי יכולתך האמיתית, ורק אם תתחזק בכל כחך אז תזכה להיות איתן במעמדך.

ואכן לקח יוסף מוסר זה ללבו, וינס ויצא החוצה - וזכות זו עמדה לעם ישראל כאשר ראה הים וינס.

ז) יוסף ה' עליכם ועל בניכם. - כתב הגאון רבי יונתן שטייף זצ"ל, שמצות החינוך היא סגולה לאריכות ימים ושנים טובים, כי אינו מספיק אם האבות בעצמם המה יראי ה' ושומרי תורת ה', רק העיקר להשתדל שלא תמוש התורה והיראה גם מפי זרעו וזרע זרעו, ולכן צריכים האבות להתברך באריכות ימים ושנים כדי ללמד לבנים תורה ולהראות להם דרכי ה', ולמען יספרו לבניהם החסדים וטובות שפעל הקב"ה עמהם וזהו יוסף ה' עליכם ועל בניכם - בעבור בניכם, ע"כ.

ועיין בחתם סופר על התורה פ' כי תבוא עה"כ והותירך ה' לטובה בפרי בטןך, שכל אדם שתיקן עצמו בתורה ומצוות בעוה"ז מה שקצב לו הקב"ה יותר טוב בשבילו העולם הבא, אבל אם יש לו בנים או אחרים הפועל עליהם להטיבם אז אין קצבה לשנותיו ועל זה נאמר והותירך ה' שיתן לך ה' חיים יתרים לטובה בפרי בטןך כדי שתוכל לפעול עליהם לחנכם.

ובאופן הנ"ל פ"י הכתב סופר זצ"ל הכתוב לקמן "לא אמות כי אחיה" וזהו למען "ואספר מעשי י"ה", היינו לדורות הבאים, בניו ובני ביתו.

ח) השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. - הרבי מקאצק זצ"ל היה אומר, השמים שמים לה', והארץ נתן לבני אדם לעשות מהם שמים.

והיינו שהשמים מלאים כבוד מלכותו יתברך שהרי אין בהם גשמיות, והארץ שיש בהם העלם והסתר וגשמיות ניתן לבני האדם התפקיד לעמול ולהתגבר עד שיבואו למצב של מלוא כל הארץ כבודו (להודות ולהלל).

וענין זה רמזו הספרים הק' בפירוש הכתוב (ר"פ ויצא) ויחלם והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, שמרומז על עבודת האדם בזה העולם, שאף שהוא גשמי ועוסק בעניני גשמיות, צריך להיות כל כוונתו להשם יתברך בכל מעשיו ועסקיו (עיין ברמב"ם הל' דעות פ"ג ה"ב וה"ג), והראה ליעקב אבינו ע"ה כשעזב כותלי בית מדרשו של שם

ועבר ללכת חרנה ללבן הרשע, ומעתה יצטרך לעסוק בענייני גשמיות, שסולם מוצב ארצה היינו הגשמי המכונה ארץ, צריך האדם לעשות מהם סולם להשתמש בהם לעלות על ידם בעבודת ה'.

ט דלותי ולי יהושע - הקדושת לוי בדרושים לחנוכה מבאר הגמ' בשבת (קנו.) **אין** מזל לישראל, שהאין - מדת השפלות וביטול, שמחזיק את עצמו לאין, הוא מזלו וחלקו של ישראל, וזוהי הכוונה "דלותי", אם אני דל ושפל בעיני עצמי, אז ראוי אני לישועה.

(באר משה אשדת)

י צרה ויגון אמצא, ובשם ה' אקרא - כאן יש הפסק בין צרה ויגון לובשם ה' אקרא, ולהלן כתוב בפסוק אחד "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא", וי"ל כי הן אמת שאמרו חז"ל (ברכות לג:) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, אבל לאו כל אדם סובל לקבל היסורין באהבה, וצריך לשוב הדעת לקבלם, ולכן בענין צרה יש הפסק ביניהם, אבל בענין ישועה כוס ישועות אשא, אין פלא כי מיד ובשם ה' אקרא ויברך ה'.

(בית ישראל - תפארת בניים)

יא אנא ה' כי אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי - הגאון רבי יעקב עמדין זצ"ל בביאור למס' אבות פירש בזה, כאשר קונה האדון עבד לעצמו צריך העבד שמירה מעולה כדי שלא ימלט מתחת יד אדוניו וישוב אל ביתו.

עבד כזה צריך להיות תחת עינו הפקוחה של שומר או תחת מנעול ובריה - מה שאין כן כאשר שפחתו יולדת בן - אף שהוא ג"כ נעשה עבד, אבל עבד זה אין צריך שמירה כלל, כי איפה יברח, הרי בית אדניו ובית אמו שם נולד ונתגדל.

זהו מה שאמר דוד המלך ע"ה אנא ה' כי אני עבדך, ולא סתם עבד אלא "בן אמתך", אשר כל מעייני וחפצי בביתך ואין לי שום רצון לברוח, ומשום כך איני צריך שמירה כלל, ולכן **פתחתי למוסרי**.

(הגדה של פסח אספורה כבודך)

יב) האדם יותר מכל הנבראים האחרים, ראוי שיקרא עבדו של הקב"ה, ואף יותר מהמלאכים והגלגלים, שכן פתחת למוסרי.

הבעל אמרי בינה ז"ל מסביר שכל הנבראים המה כעבדים האסורים בכבלי ברזל ואם אינו בורח מעבודת אדונו אין להחזיק להם טובה על כך, שהרי מוכרח להישאר בעבודתו, שהם אינם בני בחירה.

אבל מעלת האדם שהוא בעל בחירה והריהו כעבד החפשי לברוח, וכאשר נשאר לעבד לאדונו ראוי הוא לשבח ומעלה - וזהו מה שאמר מפני שאני ילוד אשה - עבדך בן אמתך - ופתחת למוסרי, יש לי הבחירה, ולא ברחתי אלא "לך אזבח זבח תודה ובשם ה' אקרא", הריני ראוי להקרא עבד לבוראי.

יג) הללו את ה' כל גוים וגו' - החתן סופר מביא בשם אביו הגאון רבי דוד צבי עהרענפעלד זצ"ל, לפרש על דרך מאמר חז"ל (נדה לא.) אין בעל הנס מכיר בניסו שנאמר (תהלים קלו, ד) לעושה נפלאות גדולות לבדו, דרך הקב"ה יודע מהנס ולא בעל הנס.

וביאר זאת על פי משל ליהודי אחד שהלך לדרכו ביער, ושם הי' גוי אחד שבא לחטוב עצים ביער, והיהודי עבר לפניו, אחרי כמה ימים נפגשו שניהם יחד, ואמר הגוי אל היהודי, חייב אתה להודות לה' על שנעשה לך נס גדול, כאשר בפעם ההיא עברת לפני והייתי חוטב עצים, חשבת כי אשר ראיתי אותך מרחוק, להרוג אותך בגרון שבידי, ואיני יודע מה בא עלי ובמחשבותי כי בטלתי את דעתי כשקרבת אלי.

והנה היהודי אף פעם לא היה יכול לידע שנעשה לו אז נס, כי לא ראה שום מעשה מן הגוי, כי רק במחשבתו עלה לו כן, אבל הגוים אשר תמיד מתנכלים עלינו במחשבותיהם רק רע כל היום, והקב"ה מונע מהם לעשות עמנו רע, המה יודעים מנסים הגדולים אשר נעשים לנו תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה, ואין אנו מכירים כל כך בנסים שנעשה לנו שנדע להלל ולשבח להשי"ת כמו הם.

וזהו שאמר הללו את ה' כל גוים שבחוהו כל האומים, והטעם - שהם יודעים ביותר כי גבר עלינו חסדו, שתמיד עושה ה' לנו חסד להצילנו מידם.

יד) כי גבר עלינו חסדו. - בגמרא פסחים (דף נ:): איתא רבא רמי כתיב כי גדול **עד** שמים חסדך וכתיב כי גדול **מעל** שמים חסדך, ומשני כאן בעושין לשמה כאן בעושין שלא לשמה.

וביאור הענין, כי כל מצוה יש לה גבול בפעולתה, כגון ד' פרשיות של תפילין וד' מינים בלולב, משקיים המצוה כתיקונה הושלמה עשייתה, אמנם באיכות המצוה אין גבול, וכל אדם יכול לפעול במחשבתו בעת קיום המצוה עד אין חקר, ויכול למסור נפשו ורוחו בעסק המצוה עבור עבודת ה'. והנה על פעולת המצוה המוגבלת משלם השי"ת שכר מוגבל בעוה"ז, אך על המחשבה - שאינה מוגבלת ועל השמחה בעת קיום המצוה, משלם הקב"ה בעולם הבא עד אין סוף.

וזהו שאמר רבא - בעושין שלא לשמה ואין לו אלא מעשה המצוה שהיא בעלת גבול, אז השכר עד שמים חסדך - אבל העושין לשמה זוכין לשכר נצחי - כי גדול מעל שמים חסדך, וזהו כי גבר **עלינו** חסדו.

(המגיד מווילקומיר, מובא בהגדת משולחנם של גדולי ירושלים)

טו) מן המצר וגו' במרחב - שאל האדמו"ר רבי יהושע מבעלז זצ"ל, הרי יש מדריגה בינונית כשניצל מהצרה והמצר אף שלא בא למרחב, וביאר דכשבני ישראל נתונים בצרה ח"ו, וצועקים אל ה' על מה שצר להם, לא זו בלבד שנענים על מה שצעקו אלא שנפתחים להם שערי ישועה ונושעים גם על מה שלא צעקו - וזה הפירוש מן המצר קראתי י"ה, כאשר אנו מתפללים על המצר, לא רק על המצר, הוא נענה אלא ענני במרחב י"ה, עד שבאים לבחינת מרחב.

טז) בשם האדמו"ר רבינו יצחק מבאהוש זי"ע אומרים, כשהאדם צועק במר לבו אל ה' ואומר - רבונו של עולם "מן המצר קראתי" הלא אני נמצא במצר בעול של צרות ויסורים **ענני**, מה עונים לו מן השמים

במרחב י"ה בלשון בתמיה, וכי השי"ת כן נמצא במרחב, הלא בכל צרתם לו צר, וא"כ דיו לעבד להיות כרבו ובזה תתנחם.

יז ה' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי - ויש לפרש על דרך משל לאחד שהיה לו בעל חוב שחייב להם מעות והיה ירא להראות את עצמו בפניהם, מה עשה, הלך אצל המלך וביקש מאתו שיתן לו רשות שלא יצטרך לשלם להם עד זמן רב, ושוב לא היה מתיירא מפניהם, והלך כבן חורין לפניהם, והנמשל מובן שהיצר הרע והשטן הוא שונאינו ומפחדין אנו מפניו תמיד לכן בקשנו ממנו ית' שיהיה בעזרנו ואז אני אראה בשונאי שאוכל לראות פניו כי אין מפחדין מפניו תמיד שהשי"ת הוא בעזרנו.

(תפארת עוזיאל)

יח סבוני גם סבבוני - את כפל הלשון ומלת גם, ביאר הגאון רבי זעליג ראובן בנגיס זצ"ל גאב"ד דירושלים, דהיינו בכל האופנים, פעם בהסברת פנים ובמתק שפתותיהם שמחניפים לנו, ופעם בכל הגזירות שגוזרים עלינו לרדוף אותנו, וזהו שכתוב בהמשך הפסוקים פעם "סבבוני כדבורים" במתיקות כדבש, ופעם "דועכים כאש קוצים" בגזירות, אבל לבסוף "בשם ה' כי אמילם".

יט סבוני כדבורים וגו'. פירש הבעל תפארת עוזיאל שאף שהדבורים עוקצין, מכל מקום יצא דבש מהם, כן הגלות מעט הוא טובה, כדי לזכך אותנו, אלא שרצוננו לא מעוקצך ולא מדובשך.

This volume is a publication of
NATIONAL COUNCIL OF YOUNG ISRAEL'S
DEPARTMENT OF RABBINIC SERVICES

And the
YOUNG ISRAEL COUNCIL OF RABBIS

As part of our ongoing
Commitment to rabbinic excellence
Throughout North America and Israel

For more information about our

- Rabbinic Training and Placement
  - Audio Tape Series
  - Divrei Torah Bulletins
    - Yimei Iyun
    - Rabbi's Letter
    - Other Projects

Please contact us at:

Department of Rabbinic Services
Of the National Council of Young Israel
Rabbi Binyamin Hammer, Director

111 John Street
New York, New York 10038
212.929.1525 extension 104
rabbis@youngisrael.org

NITZOTZEI YISRAEL

Source Material
For Chanukah

Volume Two

National Council of Young Israel
111 John Street
New York, NY 10038
212.929.1525

ניצוצי ישראל

חומר לדרוש ולהטפה לחנוכה ח"ב

נערך ע"י
ישראל מנחם כהן

אירגון הרבנים דצעירי ישראל

גליון ו' - כסלו תשס"ט

2008

National Council of Young Israel

111 John Street

New York, NY 10038

212.929.1525

www.youngisrael.org

rabbis@youngisrael.org